

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

TEN/559
Nadwrażliwość
elektromagnetyczna

Bruksela, 13 stycznia 2015 r.

OPINIA

Sekcji Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego
w sprawie **nadwrażliwości elektromagnetycznej**

1. Wnioski i zalecenia

- 1.1** Narazenie na pole elektromagnetyczne wzrasta w związku z rozwojem technologii, który nastąpił w ostatnich latach. **Oprócz problemów zdrowotnych może to powodować ograniczenie dostępu do wielu miejsc publicznych i prywatnych (bibliotek, szpitali czy nawet środków transportu publicznego), w tym zwłaszcza budynków, gdzie zainstalowano urządzenia do transmisji drogą bezprzewodową.**
- 1.2 Osoby te mogą spotkać się z niezrozumieniem lub sceptycyzmem ze strony lekarzy, którzy nie traktują tego problemu profesjonalnie i, tym samym, nie zajmują się odpowiednio diagnostyką i leczeniem. **Nie należy też zapominać o osobach, które nie są świadome przyczyn swych problemów zdrowotnych.**
- 1.3** **Konieczne staje się zwiększenie niezależności organów uczestniczących w określaniu dopuszczalnego poziomu narażenia.**
- 1.4** **Zespół nadwrażliwości elektromagnetycznej jest złożonym problemem, którego rozwiązanie wymaga połączenia środków prawnych ze środkami innego rodzaju. Jeżeli chodzi o prawa podstawowe, istnieje konflikt między prawami osób dotkniętych tym zespołem, ich integralnością cielesną i zdrowiem a prawem do swobodnej komunikacji. Są to prawa, które trzeba wziąć pod uwagę przed przyjęciem przepisów w tej dziedzinie. EKES popiera przyjęcie wiążących przepisów ochronnych, które wymagałyby ograniczenia i złagodzenia narażenia osób na pole elektromagnetyczne, stosownie do niniejszej opinii, w odniesieniu do etykietowania, ubezpieczenia, reklamy, zmniejszenia ryzyka zawodo-**

wego, rejestracji produktów, a także ujawniania zagrożeń i rozpowszechniania informacji na ten temat oraz planowania przestrzennego i ochrony środowiska.-

- 1.5 Unia Europejska powinna pomóc grupom dotkniętym obecnie tym problemem i zmniejszyć pole ekspozycji, uwzględniając propozycje przedstawione w niniejszej opinii, zwłaszcza w odniesieniu do uznania narażenia za powód funkcjonalnej niepełnosprawności i choroby środowiskowej. Nie można również dopuścić do tego, by w przyszłości takie grupy stawały się liczniejsze wskutek rozwoju narzędzi wykorzystywanych w tych technologiach. (...)
- 1.6 W ostatnich latach zgłaszane są dolegliwości zdrowotne związane z narażeniem na fale, które coraz częściej występują w życiu codziennym. Obecnie kwestia ta przypomina w pewnym stopniu problem azbestu i jego zastosowania w budownictwie, gdyż początkowo wymagano „niezbitych dowodów naukowych”, następnie stwierdzono istotne rozbieżności naukowe, po czym uznano zagrożenie dla zdrowia związane z tym materiałem.
- 1.7 **Zespół nadwrażliwości elektromagnetycznej**, który jest częścią tzw. idiopatycznej nietolerancji środowiskowej (IAI), wynikający z narażenia na fale wytwarzane przez takie urządzenia codziennego użytku jak telefony komórkowe i WiFi, **jest już uznawany za powód stałej niepełnosprawności**. Istnieją bowiem uzasadnione podstawy, by sądzić, że może on wywoływać ograniczenia anatomiczne lub funkcjonalne u osób nim dotkniętych, co może zmniejszyć lub odebrać zdolność do pracy. **Międzynarodowa Agencja Badań nad Rakiem, wyspecjalizowany organ WHO, zbadała potencjalne zagrożenie rakotwórcze pól częstotliwości radiowej wywołanych przez telefony komórkowe.**
- 1.8 Takie organy międzynarodowe, jak Rada Europy¹ czy też **Międzynarodowa Organizacja Zdrowia, stwierdzają w swych zaleceniach istnienie nadwrażliwości elektromagnetycznej jako choroby, która uniemożliwia wykonywanie pracy zawodowej.**
- 1.9 Prowadzone na całym świecie badania w 2011 r. skłoniły WHO do stwierdzenia, że **poła elektromagnetyczne o wysokiej częstotliwości są potencjalnie rakotwórcze, podobnie jak przyznano wcześniej w odniesieniu do fal magnetycznych o niskiej częstotliwości.**
- 1.10 W niektórych państwach członkowskich (np. w Hiszpanii i we Włoszech) **wydano orzeczenia sądowe, w których stwierdzono, że nadwrażliwość elektromagnetyczna jest podstawą do orzeczenia trwałej i bezwzględnej niezdolności do pracy.** W niektórych z nich uznaje się ją za powód choroby zawodowej, a w niektórych za **niepełnosprawność funkcjonalną.**

¹ Rezolucja Zgromadzenia Parlamentarnego nr 1815.

1.11 Ponadto 3 marca 2012 r. izba zawodowa lekarzy w Austrii opublikowała wytyczne w sprawie diagnozowania i leczenia nadwrażliwości elektromagnetycznej w kontekście „chorób i problemów zdrowotnych związanych z polem elektromagnetycznym (CEM)”.

1.12 **Coraz więcej osób cierpi na zespół nadwrażliwości elektromagnetycznej, ale spotykają się one czasami z niezrozumieniem lub sceptycyzmem ze strony lekarzy, którzy nie traktują tego problemu w sposób profesjonalny.** Dlatego ważne jest przyjęcie środków zapobiegających wzrostowi liczby chorych oraz wykluczeniu społecznemu osób już dotkniętych tym problemem.

2. Nadwrażliwość elektromagnetyczna – diagnoza na podstawie objawów tego zespołu

2.1 Mogą się pojawić takie objawy, jak ból głowy, chroniczne zmęczenie, nawracające infekcje, trudności z koncentracją, utrata pamięci, smutek bez widocznego powodu, zmiany na skórze, drażliwość, zaburzenia snu, zaburzenia pracy serca, problemy z krążeniem krwi, dezorientacja, zatłoczony nos, spadek libido, zaburzenia czynności tarczycy, pieczenie oczu, szumy uszne, skłonność do częstego oddawania moczu, nerwowość, osłabienie naczyń włoskowatych, chłodne dłonie i stopy oraz sztywność mięśni. Objawy się ujawniają lub pogłębiają w pobliżu urządzeń elektrycznych, transformatorów, anten telefonii komórkowej i/lub innych źródeł promieniowania.

2.2 Osoby chore nie doświadczają natomiast żadnych problemów, gdy nie są wystawione na oddziaływanie pola elektromagnetycznego. **Można zatem stwierdzić, że wszelka nawracająca choroba wywołana promieniowaniem, której objawy łagodnieją lub ustępują, gdy dana osoba oddala się od źródła fal, jest przypadkiem nadwrażliwości elektromagnetycznej,** jeśli nawet – zdaniem niektórych lekarzy – brakuje dowodów naukowych wskazujących na bezpośredni związek przyczynowo-skutkowy. W niniejszym dokumencie omówiono konsekwencje, jakie ponoszą osoby dotknięte tym problemem, a nie przyczynę tej sytuacji.

2.3 **Jakość życia osób cierpiących na nadwrażliwość elektromagnetyczną znacznie się pogarsza** nie tylko wskutek objawów fizycznych, które zazwyczaj się pojawiają, lecz również **ze względu na całkowitą zmianę trybu życia w związku z koniecznością unikania narażenia na fale. W praktyce oznacza to, że powinny one unikać prawie wszystkich miejsc publicznych, takich jak środki transportu, szpitale i biblioteki, a nawet własne mieszkanie,** by nie doświadczać negatywnych konsekwencji zdrowotnych. **co narusza prawa zapisane w Karcie praw podstawowych UE.**

3. Powody nadwrażliwości elektromagnetycznej

3.1 Konieczne jest zapobieganie poprzez rozpoznanie i minimalizowanie narażenia zarówno w otoczeniu domowym, jak i zawodowym, by zbliżyć się do realizacji celu, **którym jest mieszkanie w otoczeniu wolnym od zanieczyszczenia elektromagnetycznego** (tzw. białe strefy). **Najczęstszym źródłem zanieczyszczenia elektromagnetycznego są anteny telefonii komórkowej**, telefony bezprzewodowe i routery WiFi zainstalowane w mieszkaniu. Wszystkie te urządzenia stale emitują mikrofały (24 godz. dziennie, 7 dni w tygodniu).

3.2 Skutki nadwrażliwości elektromagnetycznej

3.3 Istnieją różne stopnie nadwrażliwości elektromagnetycznej. Te skutki, które mogą jeszcze zostać odwrócone, są łagodną formą wrażliwości elektrycznej. **Jeżeli narażenie trwało przez dłuższy czas, dana osoba staje się bardzo wrażliwa na początkowe częstotliwości (np. anten telefonii komórkowej).**

3.4 **Następnie, w miarę rozwoju choroby, osoba nią dotknięta staje się również wrażliwa na inne źródła emisji promieniowania elektromagnetycznego** (takie jak routery WiFi).

3.5 Trzeba uwzględnić fakt, że wiele przypadków jest konsekwencją stałego narażenia na fale elektromagnetyczne, a objawy pojawiają się dopiero po dłuższym czasie (...).
(....)

7. Pola elektromagnetyczne w ramach prawnych Unii Europejskiej

Na szczeblu Unii Europejskiej przyjęto następujące instrumenty prawne związane z polami elektromagnetycznymi:

7.1 **Zalecenie Rady 1999/519/WE z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie ograniczenia ekspozycji ogółu ludności na pola elektromagnetyczne², które ma uzupełnić politykę krajową mającą na celu poprawę stanu zdrowia. Celem zalecenia jest opracowanie ram ograniczających narażenie ogółu ludności na pola elektromagnetyczne, opartych na najlepszych dowodach naukowych, a także stworzenie podstawy do monitorowania sytuacji.**

(...)

7.2 W Hiszpanii prowadzone są obecnie działania w sprawie zgłoszenia europejskiej inicjatywy obywatelskiej, tak by **Unia Europejska uregulowała przepisami ochronę osób cierpiących**

na zespół nadwrażliwości elektromagnetycznej, co umożliwi uznanie ich za niepełnosprawnych funkcjonalnie i dotkniętych chorobą środowiskową.

8. Uwagi ogólne

8.1 Zespół nadwrażliwości elektromagnetycznej jest złożonym problemem, którego rozwiązanie wymaga połączenia środków prawnych i środków innego rodzaju. **Z punktu widzenia praw podstawowych istnieje konflikt między godnością i integralnością cielesną osób, ich prawem do wolności i bezpieczeństwa, które wpływają ponadto zarówno na prawo do pracy i wolności wyboru zawodu, jak i na prawo do niedyskryminacji i ochrony zdrowia osób cierpiących na zespół nadwrażliwości elektromagnetycznej, a prawem do swobodnej komunikacji i wolności działalności gospodarczej, co sprawia, że trzeba znaleźć równowagę między tymi dwoma zestawami praw, proporcjonalnie do ich znaczenia społecznego.**

8.1.1 EKES opowiada się za tym, by instytucje UE pomogły członkom grup obecnie dotkniętych tym problemem i przystąpiły do zmniejszenia pól narażenia (...).

– We wszystkich przepisach UE trzeba zawrzeć **zasadę ALARA** **tak małe, na ile jest to rozsądnie osiągalne**) proponowaną przez Radę Europy. (...) **Jest to wariant zasady ostrożności³**, który ułatwia przyjęcie skutecznych środków zapobiegawczych i zmianę obecnych pułapów bez oczekiwania na uzgodnienie wszystkich dowodów naukowych i technicznych, **co jest istotne dla ochrony słabszych grup społecznych.**

8.1.2 **Konieczne będzie zwrócenie szczególnej uwagi na osoby, na życie których ma wpływ zespół nietolerancji pól elektromagnetycznych i wprowadzenie specjalnych środków ich ochrony, takich jak uznanie tej choroby w różnych dziedzinach:**

- **zdrowotnej: uznanie nadwrażliwości elektromagnetycznej za objaw nietolerancji na pola elektromagnetyczne;**
- **społecznej: uznanie niepełnosprawności funkcjonalnej.**

8.2 Regulowaniu progów bezpieczeństwa natężenia fal elektromagnetycznych podczas ustanawiania przepisów dotyczących planowania linii elektrycznych oraz stacji bazowych anten telefonii komórkowej poprzez przyjęcie przepisów dotyczących:

- bezpiecznej odległości między liniami wysokiego napięcia i innymi instalacjami elektrycznymi a budynkami mieszkalnymi;
- maksymalnego dopuszczalnego poziomu narażenia oraz skutecznych i przejrzystych mechanizmów kontroli;
- **obowiązku uwzględniania podczas planowania przestrzennego stref publicznych i prywatnych wolnych od wszelkiego rodzaju pola elektromagnetycznego (tzw. białych stref, które powinny obejmować obszary mieszkaniowe i przestrzeń publiczną).**

